

Ярослав РИБАК

к.е.н., провідний науковий співробітник
Національна академія аграрних наук України

КООПЕРАЦІЯ ЯК ОСНОВНА ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Зародження кооперативного руху зокрема на теренах сучасної України цілком можна вважати найстарішою формою організації селян, так як створення перших кооперативних формувань припадає на 1860 рік, ще у довоєнний період, за довго до звичних сьогоднішніх організаційно-правових форм господарювання. Становленням кооперації в ті далекі роки займалися діячі-представники різних сфер тодішньої діяльності.

Серед визначних сподвижників кооперації були представники інтелігенції, творчі особистості, священники та ентузіасти, які користувались довірою серед простих селян та сповідували принципи справедливості та рівноправ'я, що стало запорукою ефективної співпраці української кооперації довоєнних років із іншими сусідніми країнами.

Основною метою кооперації стало добровільне об'єднання селян для спільного досягнення загальних цілей або задоволення потреб, а відмінністю від всіх інших форм господарювання – врахування соціальної та культурної складової розвитку громади.

У процесі метаморфоз формування світового кооперативного руху виокремилися чіткі принципи функціонування такого роду організацій, які були проголошені Міжнародним кооперативним альянсом:

- Добровільне і відкрите членство;
- Демократичний контроль з боку членів;
- Участь членів в економічній діяльності;
- Автономія і незалежність;
- Освіта, професійна підготовка та інформація;
- Співпраця кооперативів;
- Турбота про суспільство.

Сформувалось також загальноприйняте поняття кооперації як форми організації економічної діяльності людей і організацій для спільного досягнення загальних цілей або задоволення потреб. Кооперація стала універсальним інструментом для досягнення мети та винятковим явищем, що визначає характер економічних та політичних взаємин.

Кооперація разом із приватним (індивідуальним) і державним (централізованим) секторами економіки (народного господарства) виступає альтернативою приватному і державному підприємництву.

Не так давно виникло поняття громадянського суспільства, яке визначається як сукупність недержавних організацій, які представляють волю та інтереси громадян, орієнтоване на сім'ю і приватну сферу, тобто «третій сектор» суспільства паралельно з державою та бізнесом. Це найрізноманітніші об'єднання, що охоплюють всі сфери суспільного життя та керуються відповідними принципами функціонування. Ось деякі із них:

- Економічний і політичний плюралізм;
- Особиста свобода;
- Публічність і загальна поінформованість;
- Справедливість і суворе дотримання законів;
- Верховенство права в усіх сферах суспільного життя;
- Охорона державою невід'ємних природних прав людини та громадянських свобод, що з них випливають;
- Визнання пріоритетності прав та інтересів особи, непорушності її честі та гідності, гарантування умов для їх захисту;
- Рівність закону для всіх і рівність усіх перед законом;
- Поділ влади на законодавчу, виконавчу і судову, їх взаємна урівноваженість і відкритість;
- Наявність ефективних форм контролю за дотриманням законів та інших нормативно-юридичних актів.

Очевидним є те, що кооперація та розвиток громадянського суспільства є взаємодоповнюючими елементами, які переслідують оду мету – розвиток демократичних відносин в економічній та соціальній сфері суспільства.

Принципи, які закладені в основі кооперативних утворень ґрунтуються на рівноправності та відповідальності усіх учасників, незалежності контролюючих органів. Так само і розвиток громадянського суспільства направлений на об'єднання суб'єктів зі спільними інтересами, захист прав та свобод, соціальний та культурний розвиток, дотримання законів та рівність усіх перед ними.

Набуті роками кооперативні знання цілком можна інтерпретувати при утворенні цілісної системи самоконтролю та особистої відповідальності за дотриманням законодавства, отримання міцних професійних, економічних та соціальних зв'язків у суспільстві. Проте це шлях тривалий, який включає в себе безліч факторів починаючи від виховання соціально свідомого та відповідального суспільства ще з дитячого садочку. Про це свідчить досвід кооперативного руху. Ще у довоєнні та міжвоєнні роки принципи кооперації прививалися дітям з малечку, а в тодішніх освітніх закладах значну увагу приділяли саме кооперативній освіті дітей із наголосом на справедливість, рівність, відповідальність та соціальну згуртованість.

Отже. Ідея громадянського суспільства – це той останній крок, який повинен бути зроблений в сучасних недосконалих реаліях для подальшого виходу суспільних відносин на якісно новий рівень. Проте, через безліч невирішених проблем та усталений менталітет українського народу такий сценарій розвитку здається малоімовірним або вкрай складним та тривалим. Та саме кооперація, як унікальний прояв людських відносин, що формувався протягом багатьох десятиліть може стати реальною передумовою до розвитку громадянського суспільства.